

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

V. D. MENŠAGIN

KURITEOD VÕIMU- ORGANITE VASTU

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Kohtuorganid on viimasel ajal täienenud uute kohtutegelastega, kel puudub veel vajalik vilumus kohtutöös.

Need seltsimehed vajavad igapäevast praktilist abi.

„Rahvakohtuniku ja Rahvakaasistuja Biblioteegil“ on ülesandeks täita lünka populaar-juriidilises kirjanduses. Biblioteek koosneb annetest, mis käsitlevad üksikuid küsimusi kriminaal-, tsiviil-, kohtu- ja teistest õiguse harudest.

A-11726 III

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

TOIMETAJA I. T. GOLJAKOV

V. D. MENŠAGIN

KURITEOD VÕIMU-
ORGANITE VASTU

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Tõlgitud teose järgi: В. Д. Меньшагин: «Преступления против органов власти». Юридическое издательство НКЮ СССР. Москва, 1939.

Tõlkija: L. Kenn.

Vastutav toimetaja H. Kadari.
Tehniline toimetaja J. Ots. Korrektor M. Kindlam. Ladumisele antud 28. I 1941. MB 1325. Trükkimisele antud 8. III 1941. Laotihedus trpg. 28 176. Trükipoognaid 3,25. Autoripoognaid 2,1. Paberi formaat 73 × 103. ¹/₃₂. Trükiarv 3100. Trükitud natsionaliseeritud „Noor-Eesti“ trüki-kojas 1941, Tartu, Kastani 38. Tellim. nr. 23.

Hind 1 rbl. 50 kop.

В. Д. Меньшагин: «Преступления против органов власти». На эстонском языке. Эгосиздат «Научная Литература», Тарту.

I peatükk.

NSVL KODANIKUD ON KOHUSTATUD KAASA AITAMA NÕUKOGUDE VÕIMUORGANITE KINDLUSTAMISELE JA TUGEVDAMISELE.

Majandus-organisatoorsed ja kultuur-kasvatuslikud ülesanded lahendab nõukogude riigiaparaat selle aparadi ametiisikute abil ja kogu nõukogude rahva kõige aktiivsemal osavõtul. Purunematu side nõukogude riigiaparaadi ja rahvamasside vahel on sotsialistliku demokraatliku kõige silmapaistvamaid erisusi.

„... Nõukogude riigiaparaat,“ ütleb seltsimees Stalin, „sulab ühte massidega, sest ta ei või ega tohi seista üle masside, kui ta tahab jääda nimelt nõukogude riigiaparaadiks, sest kui ta tõepoolest tahab hõlmata töötajate miljonilisi masse, et tohi ta neist massidest võõrduda. Selles on nõukogude riigiaparaadi üks põhimõttelisi erinevusi võrreldes kodanliku riigiaparaadiga.“ (Stalin, Leninismi küsimused, 9. tr., lk. 148). Ja tõepoolest, nõukogude rahva laialdane kaasatõmbamine riigi valitsemisse, töötavate hulkade alalise kontrolli sisseseadmine riigiaparaadi tegevuse üle kindlustab täiel määral riigivõimu organite tiheda sideme töörahva hulkadega. Sotsialistlikus riigis on riigivalitsemisest osavõtule kaasa tõm-

matud miljoneid inimesi kolhoosidest, asutistest, tehastest.

Andes töötavaile massidele avara õiguse osavõtuks riigi valitsemisest, kohustab nõukogude seadus ühes sellega kõiki NSVL kodanikke kõigiti kaasa aitama nõukogude riigiaparaadi kindlustamisele ja tugevdamisele, ta korrapärasele tegevusele ja nõukogude võimu kõikide organite tegevusele. See nõukogude kodanike kohustus on Stalini Konstitutsiooni § 130 otsene ja vahenditu järelendus, kus öeldakse, et „NSVL iga kodanik on kohustatud Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu Konstitutsioonist kinni pidama, seadusi täitma, töödistsipliini pidama, ausalt ühiskondlikesse kohustesse suhtuma ja sotsialistliku ühiselu reegleid austama“.

„Kõige reaalsem vahend sotsialistliku riikluse kindlustamiseks,“ ütles sms Kalinin, „on seaduste täitmine võimuorganite, ühiskondlike organisatsioonide ja iga kodaniku elu ja tegevuse kõigis sfäärides“ (Kalinin, Kõne ÜK(b)P XVIII kongressil, lk. 8). Üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse ja salajase hääletamise sisseseadmine NSVL-s kasvatab igas nõukogude kodanikus teadmist sellest, et ta omab mitte ainult õigusi, vaid ka kohustusi.

Esimene neist kohustustest on kõigekülgne kaasaaitamine nõukogude riigiaparaadi, nõukogude võimuorganite kindlustamisele ja tugevdamisele.

Igäüks, kes ühel või teisel viisil kahjustab või ohustab nõukogude riigiaparaadi korrapärast tegevust, kes oma tegevusega õõnestab võimuorganite tegevust ja autoriteeti, — paneb toime kuriteo. Nii VNFSV Kriminaalkoodeksis kui ka teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksites on eripeatükid, mis kä-

sitlevad nõukogude riigiaparaadi, nõukogude võimuorganite tegevuse vastu suunatud kuritegusid. Need kuriteod kannavad nimetust „muud valitsemiskorra-vastased kuriteod“ ja on ette nähtud VNFSV Kriminaalkodeksi II peatükis § 60—108¹.

Käesolevas brošüüris vaadeldakse mitte kõiki vailtsemiskorra-vastaseid kuritegusid, vaid ainult neid, mis on suunatud vahenditult võimuorganite korrapärase ja normaalse tegevuse rikkumisele. Sääraste kuritegude hulka kuuluvad: võimule mittealistumine, võimule vastuhakkamine, võimuesindajate sundimine ilmselt ebaseaduslikele tegudele, võimu solvamine, võimu omastamine ja mõned teised kuriteod.

II peatükk.

NÕUKOGUDE KRIMINAALSEADUSANDLUSES ETTENÄHTUD KURITEOD VÕIMUORGANITE VASTU.

VNFSV Kriminaalkodeksi § 59¹ määratleb valitsemiskorra-vastaseid kuritegusid järgmiselt:

„Valitsemiskorra-vastaseks kuriteoks loetakse iga tegu, mis vahenditult ei ole sihitud Nõukogude võimu ja Töolis-Talupoegade Valitsuse kukutamisele, kuid siiski viib valitsus- või rahvamajandusorganite korrapärase tegevuse rikkumisele ja mis on ühenduses võimuorganitele vastuhakkamisega ja nende tegevuse takistamisega, seadustele mittealistumisega või muude võimu tugevuse ja autoriteedi nõrgenemist esilekutsuvate tegudega.“

Sellest määrangust järeldub, et valitsemiskorra-
-vastaseks kuriteoks on iga ühiskonnaohtlik tegu, mis
rikub nõukogude riigiaparaadi korrapärast ja nor-
maalset tegevust.

Kuriteona võimuorganite vastu
tuleb käsitada iga ühiskonnaohtlikku
tegu, mis ühel või teisel määral rikub
võimuorganite normaalset tegevust
või mis kutsub esile võimuorganite
tugevuse ja autoriteedi nõrgenemise.
Siia kuuluvad kõigepealt säärased kuriteod, nagu
võimule mittealistumine, võimu esin-
dajatele vastuhakkamine ja võimu
esindajate sundimine ilmselt ebasea-
duslikele tegudele.

Kõigile loeteldud kuritegudele on iseloomustav
nimelt võimuorganite (näit. miilitsa, kohtu, prokura-
tuuri jne.) korrapärase ja normaalse tegevuse rik-
kumine.

Võimuorganite-vastaste kuritegude hulka kuulu-
vad ka säärased kuriteod, nagu võimuesinda-
jate solvamine, võimu omastamine ja
omavoli, sest kõik need kuriteod võivad kutsuda
esile nõukogude võimuorganite tugevuse ja autori-
teedi nõrgenemist.

Tuleb tõmmata terav piir võimuorganite vastu
sihitud kuritegude ja kontrrevolutsiooniliste kuri-
tegude vahele (VNFSV Kriminaalkodeksi § 58¹—
58¹⁴). Vahe nende kuritegude vahel seisneb järg-
mises: kontrrevolutsioonilised kuriteod, kõige raske-
mad kuriteod nõukogude riigi vastu, on suunatud
vahenditult „töolis-talupoegade nõukogude võimu
ning nende poolt NSVL Konstitutsiooni ja liidu-

vabariikide konstitutsioonide alusel valitud NSVL ja liiduvabariikide ning autonoomsete vabariikide töölis-talupoegade valitsuste kukutamisele, õõnestamisele või nõrgendamisele..." (VNFSV KrK § 58¹).

Kuriteod võimuorganite vastu, mis on ette nähtud muude valitsemiskorra-vastaste kuritegude peatükis, on suunatud ainult võimuorganite korrapärase tegevuse rikkumisele.

Nõnda tuleb näiteks võimuesindaja või ühiskondliku töötaja tapmist, mis on toime pandud rahva vaenlase poolt töölisklassi diktatuuri nõrgendamise sihiga, vaadelda kontrrevolutsioonilise kuriteona. Võimuesindajale, näiteks militsionäärile, vastuhakkamist aga, mis on toime pandud kinnivõetud kodaniku poolt, tuleb vaadelda kuriteona võimuorganite vastu.

Samuti ei tule kuritegusid võimuorganite vastu ära vahetada ametialaste kuritegudega. Nii kuritegudega võimuorganite kui ka ametialaste kuritegudega (VNFSV KrK § 109—121) võidakse rikkuda võimuorganite korrapärast ja normaalset tegevust. Kuid ametialaste kuritegude juures lähtub see ametisikuist, kes kasutavad seejuures oma teenistusalast seisundit. Kuritegude juures võimuorganite vastu aga (VNFSV KrK peatükk muudest valitsemiskorra-vastastest kuritegudest — § 60—108¹) teostavad võimuorganite korrapärase ja normaalse tegevuse rikkumist eraisikud. Näiteks võib miilitsa-osakonna korrapidaja, kasutades oma ametialast seisundit, esineda miilitsa-osakonna ülemana ja panna toime rea tegusid, mis kuuluvad miilitsa-osakonna ülema kompetensi. Sel juhtumil on tegemist tüüpilise ametialase kuriteoga — võimuliialdamisega

(VNFSV KrK § 110). Teisiti on asi, kui keegi kodanik, esinedes uurijana, paneb toime kodanikkude juures läbiotsimisi. Sel juhtumil on antud tüüpiline kuritegu võimuorganite vastu — võimu omastamine (VNFSV KrK § 77).

Kriminaalvastutus kuritegude eest võimuorganite vastu võib aset leida ainult tingimusel, et süüdistatav oli teadlik sellest, et ta oma tegudega võib rikkuda võimuorganite korrapärasust ja normaalset tegevust või nõrgendada võimuorganite tugevust ja autoriteeti. Kriminaalvastutusele kuritegude eest võimuorganite vastu võib võtta ainult niisugust isikut, kes on saanud 16 aastat vanaks.

Kuritegudena võimuorganite vastu, mis on ette nähtud nõukogude kriminaalseadusandluses, esinevad:

- 1) võimule mittealistumine (VNFSV KrK § 75),
- 2) vastuhakkamine võimu esindajaile (VNFSV KrK § 73),
- 3) võimu esindajate sundimine ilmselt ebaseaduslike tegude toimepanemisele (VNFSV KrK § 73),
- 4) ametiisikute ja ühiskondlike töötajate ähvardamine (VNFSV KrK § 73¹ 1. lõige),
- 5) vägivald ametiisikute ja ühiskondlike töötajate suhtes (VNFSV KrK § 73¹ 2. lõige),
- 6) võimu esindajate solvamine (VNFSV KrK § 76),
- 7) võimu omastamine (VNFSV KrK § 77),
- 8) omavoli (VNFSV KrK § 90).

1. Võimule mittealistumine.

Üheks kuriteoks võimuorganite vastu, mis on ette nähtud VNFSV KrK-s, samuti ka teiste liiduvabariikide KrK-des, on võimule mittealistumine (VNFSV KrK § 75).

Selle kuriteo ohtlikkus seisab selles, et igasugune mittealistumine võimule võib rikkuda võimuorganite korrapärasust ja normaalset tegevust.

VNFSV KrK § 75 formuleerib võimule mittealistumise sisu järgmiselt: „Postil oleva sõjaväelise tunnimehe või muude ühiskondlikku korda ja julgeolekut kaitsvate võimude seaduslike korralduste mittetäitmine...“ Seega arvestab kriminaalseadus ainult nende võimuesindajate korralduste või nõudmistega mittetäitmist, kes kaitsevad ühiskondlikku korda ja julgeolekut. Seepärast on näiteks postil seisva militsionäri mingi nõudmise mittetäitmine käsitatav kuriteona (VNFSV KrK § 75).

Siiski ei tule käsitada kuriteona võimu esindajate igasuguste nõudmistega ja korralduste mittetäitmist. Kriminaalseadus räägib seaduslike nõudmistega ja korralduste mittetäitmisest. See on ka arusaadav, sest võimuorganite ebaseadusliku nõudmise või korralduse mittetäitmine on mitte ainult ohutu, vaid real juhtumitel ka sotsiaalselt kasulik, kuivõrd säärase mittetäitmisega hoitakse ära üksikute võimuesindajate ebaseaduslik tegevus.

VNFSV Kriminaalkoodeks ei näita, milles võivad seista või millesse võivad puutuda võimu esindajate seaduslikud nõudmised ja korraldused. Seetõttu on võimu igasuguse, ükskõik millesse puutuva seadus-

liku nõudmise mittetäitmine käsitatav kriminaalselt karistatava käitumisena.

Kriminaalvastutus vaadeldava kuriteo eest võib esineda ainult sel tingimusel, et võimu esindaja nõudmise mittetäitja oli teadlik, et ta oma tegevusega jätab täitmata ühiskondlikku korda ja julgeolekut kaitsvate võimuorganite seaduslikud nõudmised.

Kui võimuorganite seaduslikkude nõudmiste mittetäitmine lähtub ametiisikust, kusjuures ametiisik ei täida oma ametikohuseid, mida ta oma töö iseloomu tõttu oleks pidanud täitma, siis on antud ametialane kuritegu — võimu tegevusetus (VNFSV KrK § 111). Näiteks militsionäär jätab täitmata oma miilitsaosakonna ülema korralduse.

Võimule mittealistumist karistatakse VNFSV KrK järgi vabaduskaotusega¹ või paranduslike töödega kuni kolme kuuni või rahatrahviga kuni 300 rbl.

Tuleb silmas pidada, et neil juhtudel, kui võimule mittealistumine oli ilmselt vähetähtis ega sünnitanud mingisugust kahju võimuorganite korrapärasele ja normaalsele tegevusele, peavad kohtud lõpetama kriminaaljälitamise säärastes asjades VNFSV KrK § 6 juurde kuuluva märkuse põhjal. Säärastel juhtudel võidakse süüdlasele määrata rahatrahv administratiivkorras.

Võimule mittealistumise erijuhtumiks on „kohalike võimuorganite poolt seaduses ettenähtud võimkonna piires antud sundmääruste rikkumine, samuti üksikute ametkondade poolt seadusandlike organite

---

¹ Vt. lk. 17, nota 1.

volitusel antud määruste, käskude ja juhendite rikku mine, kui neis on eriti ette nähtud õigus administra tiivkaristusi määrata“ (VNFSV KrK § 192).

Võimule mittealistumise see liik toob endaga kaasa vastutuse mitte kriminaal-, vaid ainult administ ratiivkorras. Vastavalt VNFSV KrK § 192 võidakse administratiivkaristuseks määrata paranduslikke töid kuni ühe kuuni või rahatrahvi kuni 100 rbl.

2. Vastuhakkamine võimu- esindajaile.

Ohtlikumaks valitsemiskorra-vastaseks kuriteoks kui võimule mittealistumine on vastuhakkamine võimu esindajaile, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 73 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides.

Võimuesindajaile vastuhakkamise eriline ohtlik- kus on selles, et isik, kes paneb toime selle kuriteo, takistab võimuorganitel seadusega neile pealepandud kohustuste täit- mist.

Kui võimule mittealistumise korral mõni isik on ainult tegevuseta, mitte täites võimu esindajate nõud- misi, siis võimule vastuhakkamise korral isik oma aktiivse käitumisega takistab võimuorganeid seadu- sega neile pandud kohustuste täitmisel. Näiteks võib huligaan, kelle militsionäär kinni on võtnud ja mii- litsaosakonda tahab toimetada, militsionäärile sel või teisel viisil vastupanu osutada: ta rebib ennast lahti, hakkab vastu jne.; või jälle võidakse kohtutäitu- rile, kellel on käes kohtuotsus toa äravõtmise kohta ja kes on tulnud korterisse kohtuotsuse täitmiseks, korteri ust mitte avada.

VNFSV KrK § 73 räägitakse vastuhakkamisest võimu esindajaile. Sellest järel-
dub, et seadus peab silmas vastuhakkamist mitte igale
ametiisikule, vaid ainult vastuhakkamist võimu esin-
dajale. Võimu esindajate all tuleb mõista ainult neid
ametiisikuid, kes oma läbikäimistes üksikute kodanik-
kudega sel või teisel määral esindavad võimuorganeid.
Seepärast tuleb lugeda võimu esindajate hulka milit-
sionääre, kriminaal-jälitusorganites töötajaid, uurijaid,
prokuröre, kohtunikke, kohtutäitureid, Siseasjade
Rahvakomissariaadi operatiivrivi koosseisus töötajaid,
nõukogude esimehi ja liikmeid jne. Ainult seda vastu-
hakkamist, mis on osutatud ühele loeteldud isikuist,
tuleb käsitada VNFSV KrK § 73 ettenähtud kuri-
teona.

Vastuhakkamisega aga, mida on osutatud ameti-
isikule, kes ei ole võimu esindaja, näiteks äri juha-
tajale või kolhoosi juhatuse liikmele osutatud vastu-
hakkamisega, ei või kaasneda kriminaalvastutus Vene
NFSV KrK § 73 alusel.

Seepärast protestis NSVL Prokuratuur (1935. a.)
täitsa õieti S. süüdistusaja VNFSV KrK § 73 1. lõike
põhjal, kelle tegevus seisis selles, et ta hakkas vastu
rajooni kaubandus- ja kooperatiiviühingu esimehele,
s. o. isikule, kes ei ole võimu esindaja.

Vastuhakkamise juhtumid ametiisikuile, kes ei
ole võimu esindajad, on käsitatavad kas kuritegudena
isiku vastu, kui vastuhakkamise juures tarvitati vägi-
valda ametiisiku suhtes, või huligaansusena, kui vastu-
hakkamisega ametiisikule kaasnesid huligaansed teod.

Tegelikus elus esinevad sageli vastuhaku juhtu-
mid miilitsa abistamise brigaadi liikmetele nende
ametikohuste täitmise ajal. On tarvis silmas pidada,

et neid juhtumeid tuleb võtta kui vastuhakkamisi võimuesindajaile ja neile peab järgnema kriminaalvastutus VNFSV KrK § 73 põhjal, sest miilitsa abistamise brigaadi liikmed täidavad võimuesindajate kohuseid.

Siiski võib neil juhtudel vastutus VNFSV KrK § 73 alusel järgneda ainult siis, kui isik, kes hakkas vastu miilitsa abistamise brigaadi liikmetele, teadis, et need isikud (kellel tavaliselt puuduvad välised eraldusmärgid) on tõepoolest brigaadi liikmed ja täidavad antud korral miilitsa abistamisega seotud kohuseid.

Võimuesindajaile vastuhakkamine, millest räägitakse VNFSV KrK § 73, võib rikkuda võimuorganite korrapärast tegevust ainult siis, kui hakatakse vastu võimu esindajale tema ametikohuste täitmise ajal. Vastuhakkamine võimuesindajale, kes ei ole oma ametikohuste täitmisel, ei või tekitada kahju võimuorganite korrapärasele tööle ja seepärast ei saa seda käsitada ka kuriteona võimuorganite vastu. Näiteks võivad kodus ümbruses olevat militsionääri tema korterikaaslased takistada omavoliliselt ümber asetada naabrite asju eeskojas. Seda tegu ei saa käsitada võimule vastuhakkamisena, s. t. VNFSV KrK § 73 ettenähtud kuriteona. See on ka arusaadav, sest vastuhakkamine võimuesindajale, antud juhtumil militsionäärile, ei ole siin seoses tema ametikohuste täitmisega. Toodud näites militsionäär tegutseb mitte kui võimuesindaja, vaid kui eraisik, kui korteri üks elanikke. Teisiti on asi siis, kui samale militsionäärile hakatakse vastu sel silmapilgul, kus ta näiteks uurija korraldusel toimetab korteris läbiotsimist. Sel juhtumil võib vastuhakkamine kaht-

lemata rikkuda võimuesindaja — militsionäri — ja ühtlasi ka vastavate uurimisorganite korrapärasest tegevusest.

Sealjuures tuleb siiski silmas pidada, et kriminaalseaduses räägitakse võimuesindajaile vastuhakkamisest neile seadusega peale pandud kohuste täitmisel, s. t. toonitatakse võimuesindajate poolt toimepandavate tegude seaduslikkust. Kui kohtutäitur, kellel on kaasas kohtuotsus toa vabastamise kohta, ilmub korterisse selle otsuse täitmiseks ja talle hakatakse vastu, siis esineb siin kuritegu, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 73. Kui aga kohtutäitur ilmub korterisse ja omavoliliselt, ilma kohtu või mõne teise võimuorgani otsuseta katsub ära võtta kodaniku päralt olevat tuba ja viimane talle seejuures vastu hakkab, siis säärasele vastuhakkamisele ei või järgneda kriminaalvastutus VNFSV KrK § 73 põhjal, sest antud juhul toimib kohtutäitur ise seadusvastaselt.

Võimule vastuhakkamine võib avalduda ainult säärastes aktiivseis tegudes, mis vahenditult takistavad, segavad võimuesindajat tema ametikohuste täitmisel. Kui näiteks läbiotsimisel võimu esindaja mõne asja ära võtab, võib läbiotsitav püüda seda asja ta käest ära kiskuda ja hävitada, s. o. katsuda takistada selle äravõtmist. Ainuüksi paljast suusõnalist protesti võimu esindaja ametikohuste täitmise vastu ei saa veel käsitada võimule vastuhakkamisena. Sellelt seisukohalt lähtudes VNFSV Ülemkohtu kriminaal-kassatsiooni kolleegium täitsa õieti ei leidnud (1934. a.) võimule vastuhakkamise koosseisu K. tegevuses, kes militsionäri ettepaneku peale, tulla kaasa miilitsaosakonda liikle-

mismääruste rikkumise pärast, avaldas suusõnalist protesti miilitsasse viimise vastu, toetudes kartusele, et ta tööle hilineb.

Kui võimuesindajate suhtes toimepandud teod otseselt ei takista tema ametikohuste täitmist, siis ei saa neid käsitada võimule vastuhakkamisena, vaid nende eest võib süüdlasi võtta kriminaalvastutusele KrK teiste paragraafide põhjal. Näiteks läbiotsimise toimetamisel läbiotsitav, takistamata läbiotsimise toimetamist, toob kuuldavale sõimu- ja ebatsensuurseid sõnu võimuesindaja aadressil. Sel juhtumil ei esine siin võimule vastuhakkamine, vaid on tege- mist VNFSV KrK § 76 ettenähtud kuriteoga, nimelt võimuesindaja avaliku solvamisega.

Võimule vastuhakkamine on lõpetatud kuritegu sel momendil, millal ükskõik mis viisil osutati vastu- hakku võimuesindajale seadusega temale pandud kohustuste täitmisel. Küsimus võimule vastuhakka- mise tagajärgedest, s. t. küsimus, kas osutatud vastu- hakk tekitas seisakut võimuesindaja tegevuses või ei tekitanud, võib olla tähtis ainult kohtu poolt karis- tuse määramisel.

Vastuhakku võimuesindajale osutavad kõige sage- damini need isikud, kelle suhtes võimu esindajad teos- tavad mingeid seaduslikke toiminguid. Kuid võimule vastuhakkamine võib esineda ka siis, kui võimuesin- daja tegevus, mille teostamisele süüalune vastu hak- kas, viimasesse ei puutunudki. Kui näiteks militsionäär kodaniku kinni võtab, võib vastuhakku osutada mitte kinnivõetu, vaid tema sõber, kes katsub takis- tada militsionääri viimast kinnivõetut miilitsaosa- konda. Sõbra tegevus moodustab siin võimule vastu- hakkamise. See on ka täiesti arusaadav: võimuesinda-

jate seaduslike kohuste täitmise takistamise hädaoht ei vähene mingil määral sellest, missugune isik takistajana esineb, — kas see, kelle suhtes leidis aset võimuesindaja seaduslik tegevus, või jälle see, keda see võimuesindaja tegevus otseselt ei puudutanud.

Neil juhtumel, kus võimuesindajale hakkab vastu mitu isikut, hulgana, on tegemist sootu teise kuri-teoga — massiliste korratustega, mis on ette nähtud eriti ohtlike valitsemiskorra-vastaste kuri-tegude osas (VNFSV KrK § 59²).

Kriminaalvastutus võimuesindajale vastuhakkamise eest võib esineda ainult sel tingimusel, et võimuesindajale vastupanu osutanu oli teadlik sellest, et ta oma tegevusega takistab võimuesindajat seadusega talle pealepandud kohuste täitmisel. Kui kodanik ei olnud sellest teadlik, ei teadnud, et ta osutab vastupanu võimuesindajale, pidades võimuesindajat ükslikult eraisikuks, siis ei saa selle kodaniku tegevust käsitada VNFSV KrK § 73 ettenähtud kuriteona. Samuti tuleb küsimus lahendada ka neil juhtudel, kus võimuesindajale vastuhakanu ei eeldanud, et see oli oma ametikohuste täitmisel.

VNFSV Kriminaalkoodeks, samuti ka teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksid näevad ette kahte liiki vastuhakkamisi võimule: lihtne ja raske.

Võimule vastuhakkamise lihtsa liigi juures puudub vägivalla tarvitamine võimuesindaja kallal (Vene NFSV KrK § 73 2. lõige). Näiteks võib kodanik, kelle juurde ilmus võimuesindaja — uurija — läbiotsimise

toimetamiseks, takistada asjade ja dokumentide vaatlust, mitte lubades uurijat nende juurde.

Võimule vastuhakkamise lihtsat liiki karistatakse VNFSV KrK ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite järgi vabaduskaotuse¹ või paranduslike töödega kuni kuue kuuni või rahatrahviga kuni 500 rbl.

Võimule vastuhakkamise raske liigi moodustab võimule vastuhakkamine, millega kaasneb vägivalla tarvitamine võimuesindaja kallal (Vene NFSV KrK § 73 1. lõige). VNFSV KrK § 73 endas ei määratelda võimuesindajale vastuhakkamisel osutatava vägivalla mõistet. Vägivald, millest räägitakse VNFSV KrK § 73 1. lõikes, võib iseloomult olla väga mitmesugune, nagu löögid, peks, kerged ja rasked kehavigastused, vabadusevõtmine, tapmine jne.

Üksikute liiduvabariikide kriminaalkoodeksites (näiteks Gruusia, Ukraina, Valge-Vene ja Uzbeki NSV KrK-s) on otseselt ette nähtud võimule vastuhakkamine, mis on seoses tapmisega, raskete kehavigastustega ja muu võimuesindajate kallal toimepandud vägivallaga. Vägivallana VNFSV KrK § 73 1. lõike mõttes on käsitatav mitte ainult füüsiline vägivald, vaid ka iga liiki psüühiline vägivald, näiteks võimuesindaja ähvardamine ja hirmutamine.

Võimule vastuhakkamise raske liik on antud siis,

---

¹ VNFSV KrK § 28 kehtiva redaktsiooni kohaselt on vabaduskaotuse alammääraks üks aasta. Seetõttu neil juhtudel, kus eriosas on ette nähtud vabaduskaotus kuni ühe aastani, tuleb kohaldada kas vabaduskaotust üheaastase tähtajaga või paranduslikke töid kuni ühe aastani; juhtudel, kus on ette nähtud vabaduskaotus alla üheaastase tähtajaga — paranduslikke töid. (Toimetaja märkus.)

kui vägivald võimuesindaja kallal on võimuesindaja seaduslike kohuste täitmise takistamise eriliseks vormiks, viisiks. Näiteks riisuja, keda militsionäär katsub kinni võtta, jagab militsionäärile lööke sihiga takistada seaduspärast kinnivõtmist. Kui aga võimuesindaja kallal tarvitatava vägivalla sihiks ei ole takistada võimuesindajal teenistuskohuste täitmist, vaid see oli kutsutud esile muudel, näiteks kättemaksu, omakasu jms. motiividel, siis säärane vägivalla tarvitamine võimuesindaja kallal ei ole käsitatav võimule vastuhakkamisena. Näiteks võib kriminaaljälitus-osakonda toodud varas lüüa kriminaaljälitus-agenti, tahtes kätte maksta sundtoomise eest. Siin vägivald ei esine võimuesindaja takistamise vahendina tema ametikohuste täitmisel, vaid on esile kutsutud kättemaksutahtest ja seepärast ei ole siin ka võimule vastuhakkamist, vaid süüdlane on vastutav VNFSV KrK teiste paragraafide alusel.

Samuti ei saa käsitada võimule vastuhakkamise raske liigina isiku tegevust, kes, olles kinni võetud joobnud olekus, miilitsasse toimetamisel militsionääri eemale tõukab ja selle käest lahti rabeleb, kuna ta ei taha alistuda kinnipidamisele.

Vägivallaga seotud vastuhakkamisi võimule tuleb eristada banditismist (VNFSV KrK § 59³), samuti ka terroristlikust aktist (VNFSV KrK § 58⁸). Juhtumitel, kus vastuhakku võimuesindajale osutatakse relvastatud jõugu või selle üksiku liikme poolt (näiteks relvastatud bandiitide püüdmisel), on võimule vastuhakkamine käsitatav banditismina VNFSV KrK § 59³ järgi.

Kui võimuesindajale on osutatud vägivaldset

vastuhakku kontrrevolutsioonilise sihiga, siis tuleb säärast vastuhakkamist käsitada kontrrevolutsioonilise kuriteona.

Võimule vastuhakkamist, mis on seotud vägivalla tarvitamisega võimuesindaja kallal, karistatakse vabaduskaotusega kuni 10 aastani.

3. Võimuesindajate sundimine.

Lähedalt riivab võimule vastuhakkamist ka teine valitsemiskorra-vastane, VNFSV KrK samas § 73 ettenähtud kuritegu, nimelt võimu sundimine. See on suureks ühiskondlikuks ohuks, sest antud juhtumil võimu esindajat sunnitakse toime panema ilmselt ebaseaduslikke tegusid. Näiteks militsionääri sundimine tema poolt konvoeeritava kurjategija vabastamisele.

VNFSV KrK § 73 käsitleb võimuesindajate sundimist ebaseaduslike tegude toimepanemisele. See pärast ei või ametiisiku sundimisele, kui see ei ole võimuesindaja, järgneda kriminaalvastutust VNFSV KrK § 73 põhjal. On selge, et iga, ka võimu mitte-esindava ametiisiku sundimine ilmselt ebaseaduslikele tegudele on ohtlik. Näiteks võidakse asutise juhatajat sundida välja andma ebaseaduslikku teatist ametiasutise nimel. Siiski tingivad sundimise säärased liigid kriminaalvastutuse mitte VNFSV KrK § 73, vaid VNFSV KrK § 73¹ lg. 2 põhjal — vägivalla tarvitamise eest ametiisikute suhtes.

Sundimise all tuleb mõista isiku vägivaldset mõjutamist. See vägivaldne mõjutamine võib olla nii füüsiline kui ka psüühiline.

Füüsiliseks mõjutamiseks on näiteks miilitsa töötaja peksmine sihiga, et see vabastaks tema poolt konvoeeritava areteeritu. Psüühiliseks mõjutamiseks on näiteks ähvardus tappa miilitsa töötajat, kui viimane asitõendit ei hävita.

Kuid võimuesindaja sundimist saab käsitada kuriteona ainult siis, kui leidis aset võimuesindaja sundimine ilmselt ebaseaduslikele tegudele, nagu on öeldud VNFSV KrK § 73. Seepärast ei või käsitada kuriteona võimuesindaja sundimist ebaseaduslikele ja ühiskondliku korra huvides vajalikele tegudele. See on ka täiesti arusaadav, sest võimuse sundimise kui kuriteo hädaoht seisneb kahju tekitamises võimuorganite normaalsele ja korrapärasele tegevusele. Neil juhtudel, kus on antud võimuesindaja sundimine seaduspärastele ja vajalikele tegudele, järelikult ka ühiskondlikult kasulikele tegudele, ei ole põhjust rääkida kahjutekitamisest võimuorganitele.

Võimu säärase sundimise juures võib ainult üksikuil juhtudel, olenevalt sundimise vormist, tõusta küsimus omavoli või isikuvastase vägivalla tarvita misest.

VNFSV KrK § 73 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavate paragraafide sätitud võimuesindaja sundimisena ilmselt ebaseaduslikele tegudele tuleb mõista võimuesindaja sundimist niihästi ilmselt ebaseaduslikule tegevusele kui ka ilmselt ebaseaduslikule tegevusetusele. Näiteks juhtumil, kus jõuga sunnitakse kriminaaljälitus-agenti loobuma bandiidi püüdmisest ja kinnivõtmisest, tuleb säärast sundimist teostanul vastutada samuti VNFSV KrK § 73 põhjal.

Selleks, et oleks antud vaadeldav kuritegu, on küllalt võimuesindaja ilmselt ebaseaduslikule teole sundimise faktist. Küsimusel, kas võimuesindaja poolt pandi toime (sundimise tulemusena) mingid ebaseaduslikud teod või ei pandud, võib olla tähtsust ainult karistuse määramisel vaadeldava kuriteo eest.

Kriminaalvastutus vaadeldava kuriteo eest võib järgneda ainult tingimusel, et võimuesindajat sundinu oli teadlik sellest, et ta tarvitab vägivalda võimuesindaja vastu sihiga sundida viimast toime panema ilmselt ebaseaduslikke tegusid.

Juhtudel, kus ametiisik sunnib temale alluvat ilmselt ebaseaduslikule teole ja kui see sundimine toimus ametiisiku poolt oma ametialase seisundi ära kasutamisega, vastutab süüdlane ametialase kuriteo eest — võimu kuritarvituse või aga võimuliialduse eest (VNFSV KrK § 109 ja 110).

Võimuesindaja sundimist ilmselt ebaseadusliku teo toimepanemisele karistatakse samuti kui võimule vastuhakkamist¹.

4. Ametiisikute ja ühiskondlike töötajate ähvardamine.

Võimuorganite korrapärase ja normaalse tegevuse rikkumine võib aset leida mitte ainult võimule mittemalistumise, vastuhakkamise ja võimu sundimise, vaid ka võimuesindajate ähvardamise teel. Sest kui keegi isik ähvardab ära tappa miilitsa töötajat sihiga sundida teda loobuma ametialaste tegude toimepanemi-

---

¹ Vt. lk. 17, nota 1.

sest, siis võib säärane ähvardus kahtlemata mõjuda negatiivselt võimuesindaja ametialasele tegevusele. Seepärast kriminaalseadus näebki ette erilise kuriteo — ähvarduse ametiisikute ja ühiskondlike töötajate suhtes (VNFSV KrK § 73¹ 1. lõige ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavad paragraafid).

Kui eespool vaadeldud kuritegudele, s. o. võimule mittealistumisele, vastuhakkamisele ja võimu sundimisele, on oluline ainult võimuorganite normaalse ja korrapärase tegevuse rikkumine, siis VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes arvestatakse mitte ainult võimuorganite, vaid ka iga teise riikliku asutise korrapärase ja normaalse tegevuse rikkumist. Seda tuleb järeldada § 73¹ 1. lõike tekstist enesest, kus räägitakse ähvardusest iga ametiisiku ja mitte ainult võimuesindaja suhtes. Veel enam, § 73¹ räägitakse ka ähvardusest ühiskondlike töötajate suhtes, s. t. peetakse silmas ühiskondlike töötajate korrapärase ja otstarbekohase tegevuse rikkumist säärase ähvarduse tulemusena.

See on arusaadav, sest ametiisikute ja ühiskondlike töötajate ähvardamise tagajärjeks võib olla nõukogude riigiaparaadi ja ühiskondlike organisatsioonide ühe või teise ala korrapärase tegevuse rikkumine.

Ametiisikuteks, kelle ähvardamisest räägitakse VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes, tuleb pidada VNFSV KrK § 109 märkuses ettenähtud isikuid. (Selles märkuses on antud ametiisiku mõiste määrang.)

Ühiskondlikeks töötajaiks, kelle suhtes võib toime panna ähvardusi, on kõik need isikud, kes teevad mingit ühiskondlikku tööd. Stalini Konsti-

tutsiooni § 126 põhjal on NSVL-s ühiskondlikeks organisatsioonideks: ametiühingud, kooperatiiv-ühendused, noorsoo-organisatsioonid, spordi- ja riigikaitse-organisatsioonid, kultuurilised, tehnilised ja teaduslikud ühingud ja Üleliiduline Kommunistlik (bolševikkude) Partei, kes on töörahva eelvägi tema võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töörahva kõigi, ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum. Nõnda siis on ühiskondlik töötaja iga isik, kes aktiivselt töötab mingis loeteldud organisatsioonis.

VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes ettenähtud ähvardus on isikuvastase psüühilise vägivalla üks liike, mida rakendatakse sihiga sundida isikut teatud tegude toimepanemisele või mittetoimepanemisele.

Siiski pole karistatav mitte iga ähvardus võimuesindaja, ametiisiku või ühiskondliku töötaja suhtes. Ähvardus võib olla karistatav ainult siis, kui ta on õigusvastane, s. t. säärane, mida kodanikkudel ei ole õigust kasutada. Kui näiteks ametiisikut või ühiskondlikku töötajat ähvardatakse esitada tema peale kaebus teatavate tegude toimepaneku või mitte-toimepaneku korral, ei või see olla karistatav. Ähvardus tappa ametiisikut, kui see ei pane toime teatud tegusid ähvardaja huvides, on tingimata karistatav, sest säärane ähvardus on seadusvastane, õigusvastane. Lisaks peab VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes ettenähtud ähvardus olema tõeline ähvardus, s. o. säärane ähvardus, mis suudab ametiisikule või ühiskondlikule töötajale avaldada niivõrd tugevat mõju, et see sunnib neid teatud tegude toimepanemisele või mitte-

toimepanemisele. Säärasteks tõelisteks ähvardusteks on VNFSV KrK § 73¹ 1. lõike ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite järgi: 1) ähvardus tappa, 2) ähvardus hävitada varandust ja 3) ähvardus tarvitada vägivalda (tekitada kehavigastusi, anda lööke, peksta jne.).

Kirjeldatud ähvardusi ametiisiku või ühiskondliku töötaja suhtes võidakse avaldada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Ähvardus võidakse ametiisikule edasi anda nii otseselt, ähvardaja enda poolt, kui ka kolmandate isikute kaudu.

Ähvardus ametiisikute ja ühiskondlike töötajate suhtes on kriminaalselt karistatav tegu ainult siis, kui ähvardust rakendatakse selle sihiga, et lõpetada või muuta ametiisikute ja ühiskondlike töötajate ametialast või ühiskondlikku tegevust ähvardaja huvides.

Ähvarduse ohtlikkus seisneb nimelt selles, et ta võib desorganiseerida või rikkuda ametiisikute või ühiskondlike töötajate tegevust ja sellega tekitada tõsist kahju ka riigiaparaadi ja ühiskondlike organisatsioonide tegevusele. Seal, kus ähvardus ametiisiku või ühiskondliku töötaja suhtes ei ole seotud sundusega lõpetada või muuta ametialast või ühiskondlikku tegevust, seal ei ole ka riikliku aparadi ja ühiskondlike organisatsioonide tegevuse kahjustamist. Neil juhtumitel on antud kas mingi teine kuritegu või puudub kuritegu üldse. Näiteks ametiisiku ähvardamine tapmisega selleks, et viimast sundida ähvardusega üle andma ähvardatavale isiklikult kuuluvat raha, on kvalifitseeritav mitte VNFSV KrK

§ 73¹ 1. lõike, vaid VNFSV KrK § 174 alusel kui väljapressimine või aga VNFSV KrK § 165 alusel kui avalik riisumine.

Kriminaalvastutus ametiisikute või ühiskondlike töötajate ähvardamise eest sihiga lõpetada või muuta nende ametialast või ühiskondlikku tegevust leiab aset sõltumata sellest, kas ametiisiku või ühiskondliku töötaja tegevus ähvarduse tulemusena lõpetati või muudeti või aga mitte.

Vaadeldav kuritegu on antud juba palja ähvarduse fakti olemasolul, selle tagajärgedel aga võib olla tähtsus karistuse määramisel.

Neil juhtudel, kus ähvardus oli suunatud kolhoosnikele või kolhoosi ametiisikele ja esines vahendina sundida kolhoosnikuid kolhoosist väljaastumisele, kolhoosi hävitamise vahendina, — peab järgnema kriminaalvastutus 1932. a. 7. augusti seaduse põhjal, mille III jaos on spetsiaalselt ette nähtud selline ähvardus kolhoosnike suhtes.

Silmas pidades seda, et ähvardus kui psüühilise vägivalla üks liike võib aset leida (vt. ülalpool) ka võimule vastuhakkamise juures, on kohtutegeluses tarvis eraldada ähvardust kui VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes ettenähtud kuritegu, ja ähvardust kui võimule vastuhakkamise üht tunnust (VNFSV KrK § 73 1. lõige).

Erinevus on siin järgmine: ähvardus võimule vastuhakkamise juures leiab aset, kui võimuesindaja oma ametikohuseid täidab, ja esineb nende kohuste täitmise takistamise vahendina, s. t. ähvardus on sel juhtumil üheks võimule vastuhakkamise vormiks. Kuid ähvarduseks VNFSV KrK § 73¹ 1. lõike mõttes ei ole nõutav, et ähvarduse momendil esineksid

teatavad vastastikused suhted ametiisiku ja ähvardaja vahel. VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes ettenähtud ähvardus on ainult vahendiks, et tulevikus ära hoida või muuta ametiisiku teatavat ametialast tegu.

Peale selle on võimule vastuhakkamise ja VNFSV KrK § 73¹ 1. lõikes ettenähtud ähvarduse erinevuseks veel see, et võimule vastuhakkamise juures ähvardatakse võimuesindajat, kuna ähvardus VNFSV KrK § 73¹ 1. lõike mõttes võib olla suunatud ükskõik misugusele ametiisikule ja mitte üksnes võimuesindajale, vaid koguni ühiskondlikule töötajale.

Kriminaalvastutus vaadeldava kuriteo eest esineb ainult siis, kui ähvardaja oli teadlik, et ta suunab oma ähvarduse ametiisikule või ühiskondlikule töötajale ja kui ta tahtis ähvarduse abil lõpetada või muuta nende isikute ametialast või ühiskondlikku tegevust.

Vaadeldavaid kuritegusid karistatakse VNFSV KrK põhjal paranduslike töödega kuni 6 kuuni või rahatrahviga kuni 300 rbl. või antud kohast väljasaatmisega kuni kolme aastani, ühes sundasumisega teistes kohtades või ilma selleta.

5. Vägivald ametiisikute ja ühiskondlike töötajate kallal.

Võimule vastuhakkamisele ja võimu sundimisele lähedane on ka KrK § 73¹ 2. lõikes ettenähtud vägivald ametiisikute ja ühiskondlike töötajate kallal.

Kui võimule vastuhakkamisega otseselt rikutakse võimuorganite korrapärast ja normaalset tegevust,

siis ametiisikute või ühiskondlike töötajate kallal vägivaldalla tarvitamisega võidakse tekitada tõsist kahju ametiisikute või ühiskondlike töötajate ametialasele või ühiskondlikule tegevusele. Näiteks vägivaldalla tarvitamine ühiskondliku töötaja kallal, kes ettevõttes aktiivselt võitleb töölt puudumise vastu.

VNFSV KrK § 73¹ 2. lõige käsitleb vägivaldalt tegude toimepanemist ühiskondlaste-aktivistide, tootmisalaste lööktöölise, samuti ka kolhoosnikute kallal.

Ühiskondlaste-aktivistide all tuleb mõista isikuid, kes tegutsevad aktiivselt mingis ühiskondlikus organisatsioonis (parteilised ja komnoored-töötajad, ametiühingute töötajad jne.).

Stahhaanovlaste liikumise võimas areng, millest on praegu NSVL-s haaratud miljonid töötajad, kutsus esile purustatud klassivaenlaste jäänuste, huligaanitsejate ja muude ühiskonnastaste elementide poolt vastupanu sellele liikumisele. See vastupanu võttis kõige mitmesugusemad vormid ja avaldus eriti stahhaanovlaste kallal vägivaldalla tarvitamises. Silmas pidades ründeid stahhaanovlastele, juhtis VNFSV Ülemkohtu Presiidium 28. novembril 1935. a. erilist tähelepanu vajadusele „tagada karmi repressiooni stahhaanovlaste vastu sihitud kuriteoliste rünnete asjus, kvalifitseerides neid kuritegusid, olenevalt konkreetsetest asjaoludest, kas § 73¹ 2. lõike või VNFSV KrK § 58¹⁰ ja 58⁸ põhjal“.

Kolmanda grupi isikuid, kelle suhtes võidakse toime panna vägivaldalla, moodustavad kolhoosnikud. VNFSV Ülemkohtu Presiidium oma määruses 13.—14. veebruarist 1936. a. esitas kvalifitseerida § 73¹ 2. lõike järgi või, olenevalt konkreetseist asjaoludest, VNFSV KrK § 58⁸ ja 58¹⁰ alusel „mõnitusi

naiskolhoosnikute üle, mis on suunatud nende tootmisalase ja ühiskondliku tegevuse vastu või nende osa vähendamisele kolhoosis“.

Ei VNFSV KrK § 73¹ 2. lõikes ega ka teiste liiduvabariikide kriminaalkodeksite vastavais paragraafides ei räägita otseselt vägivallast ametiisikute suhtes. Kuid kahtlemata tuleb vägivalda tarvitamist ametiisikute kallal jälitada VNFSV KrK § 73¹ 2. lõike alusel. Selline järeldus on paratamatu, kui võrrelda vaadeldavat kuritegu ülal kirjeldatud kuriteoga, nimelt ähvardusega (VNFSV KrK § 73¹ 1. lõige). Kui nõukogude kriminaalseadus käsitab ühiskonnaohtlikuna ja karistatavana ametiisikute ähvardamist, siis seda ohtlikum on vägivald ametiisikute kallal. Vägivallategude toimepanemine ametiisikute suhtes kattub üksikuil juhtudel muidugi võimule vastuhakkamise või võimu sundimise mõistega. Need on juhtumid, kus tarvitatakse vägivalda võimuesindaja kallal, püüdes osutada talle vastupanu või sundida võimuesindajat toime panema ebaseaduslikke tegusid. Kuid vägivalda võib osutada mitte ainult võimuesindajate suhtes, vaid ka igasuguse teise ametiisiku suhtes seoses tema ametialase tegevusega. Neid juhtumeid tuleb kvalifitseerida VNFSV KrK § 73¹ 2. lõike põhjal.

Vaadeldav kuritegu on antud siis, kui vägivaldsed teod ühiskondlaste-aktivistide, stahhaanovlaste, kolhoosnikute ja ametiisikute suhtes sooritati seoses nende ühiskondliku või tootva tegevusega. Vägivaldsed teod loeteldud isikute suhtes võivad olla vahendiks, et sundida ühiskondlasi või ametiisikuid lõpetama nende ühiskondlikku, tootmisalast või ametialast tegevust või

vahendiks, et seda tegevust muuta negatiivses suunas, või lõpuks kättemaksuabinõuks ühiskondlastele-aktivistidele nende tootmisalase või ühiskondliku löök-töö eest. Näiteks logeleja-tööltpuuduja peksab stahhaanovlast, et kätte maksta selle stahhaanovlase-lööktöölise eeskujuliku töö eest.

Kui aga pannakse toime vägivallategusid ühiskondlaste ja ametiisikute suhtes, mis ei ole seoses nende ühiskondliku või ametialase tegevusega, näit. armukadeduse motiividel või isiklikel põhjustel tekkinud tülis jne., siis ei tule neid tegusid kvalifitseerida § 73¹ 2. lõike alusel. Neil juhtumitel ei esine ühiskondlike organisatsioonide ja riigiaparaadi tegevuse kahjustamist ja neid tegusid tuleb kvalifitseerida kuritegudena isiku vastu.

Lähtudes sellelt seisukohalt VNFSV Ülemkohtu Kriminaal-kassatsiooni Kolleegium (1936. a.) täiesti õieti kvalifitseeris ümber süüdistatava G. teod § 73¹ 2. lõikelt VNFSV KrK § 143 2. lõikele, tähendades, et stahhaanovlase Tihhonovi läbipeksmine G. poolt ei olnud seoses Tihhonovi stahhaanovliku tegevusega, vaid toimus isikliku kättemaksu motiividel.

Tuleb silmas pidada, et § 73¹ 2. lõikes on ette nähtud ainult löömine või muu vägivalla tarvitamine, mistõttu tapmine ega ka rasked kehavigastused siia ei kuulu. Ühiskondlastele või ametiisikutele raskete kehavigastuste tekitamisele või nende isikute tapmisele seoses nende ühiskondliku või ametialase tegevusega järgneb kriminaalvastutus VNFSV KrK § 58⁸ põhjal. Seepärast Moskva linnakohus (1939. a.) täiesti õieti kvalifitseeris VNFSV KrK § 58⁸ alusel töötlpuuduja K. kuriteo, mis avaldus selles, et K. tormas meisliga käes tsehhi juhataja kallale ja tekitas

talle raske kehavigastuse, kusjuures K. kuritegu osutus kättemaksuaktiks tsehhi juhatajale viimase tegevuse eest võitluses töölt puudumiste ja töölt puudujate vastu.

Kriminaalkoodeksis öeldakse otseselt, et vägivalda ühiskondlaste ja aktivistide suhtes võib kvalifitseerida VNFSV KrK § 73¹ 2. lõike põhjal ainult neil juhtudel, „... kui neid tegusid oma iseloomu, toimepanemistingimuste või tagajärgede poolest ei saa pidada terroristlikeks aktideks“.

Juhtudel, kus vägivalda kolhoosnikute suhtes tarvitatakse sihiga sundida neid välja astuma kolhoosist, järgneb kriminaalvastutus mitte VNFSV KrK § 73¹ 2. lõike, vaid 1932. a. 7. augusti seaduse alusel (seaduse III jagu).

Kriminaalvastutus vaadeldava kuriteo eest võib aset leida ainult sel tingimusel, kui kuriteo toimepanija oli teadlik sellest, et ta sooritab need teod ühiskondlase või ametiisiku vastu ja et need teod pannakse toime seoses nimetatud isikute ühiskondliku või ametialase tegevusega.

Vägivalda ühiskondlike töötajate suhtes karistatakse vabaduskaotusega kuni 5 aastani.

6. Võimuesindajate solvamine.

Üks kuritegusid võimuorganite vastu on võimuesindajate solvamine, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 76 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides. Selle kuriteo ohtlikkuse

määravad järgmised kaks põhilist momenti. Esiteks on võimuesindajate solvamine vahenditult suunatud võimuorganite autoriteedi ja väärkuse vastu, sest võimuesindajate solvamise tagajärjel õõnestatakse kodanikkude lugupidamist ja usaldust võimuorganite vastu. Näiteks õõnestatakse kohtuniku solvamisega kohtuorganite autoriteeti ja väärkust. Teiseks võib võimuesindajate solvamine esile kutsuda ka võimuorganite korrapärase tegevuse häirimise, takistades ametikohuste rahulikku täitmist. Näiteks postil asuva militsionääri solvamised tingimata segavad teda rahulikult ja tähelepanelikult suhtumast oma ametikohustesse.

Neid võimuesindajate solvamise tagajärgi arvestades eraldab nõukogude kriminaalseadus võimu solvamise üldistest kuritegudest isiku vastu, paigutades nad peatükki, mis käsitleb valitsemiskorra-vastaseid kuritegusid.

VNFSV KrK § 76 käsitleb võimuesindajate solvamist, s. o. sääraste ametiisikute solvamist, kes oma läbikäimises üksikute kodanikkudega esindavad ühel või teisel kujul võimuorganeid (militsionäärid, kohtunikud, uurijad, prokurörid, nõukogude esimehed ja liikmed jne.). Seepärast ei saa näiteks mingi riikliku asutise raamatupidaja või kassameistri solvamist käsitada võimu solvamisena, sest nii raamatupidaja kui ka kassameister ei ole võimuesindajad. Sääraste isikute solvamine on kvalifitseeritav VNFSV KrK § 159 alusel kui isiku solvamine, mis on ette nähtud isikuvastaseid kuritegusid käsitlevas peatükis.

Reas liiduvabariikides, eriti VNFSV-s, anti juhtivate kohtuorganite poolt direktiivid, mis võimaldasid avaramalt rakendada võimu solvamist käsitlevaid

paragraafe. Nii VNFSV KohtuRK, sihiga tugevdada miilitsaorganeid abistavate isikute kaitset, tegi oma määrusega 8. detsembrist 1936. a. esitise kvalifitseerida võimu solvamisenä nende kodanikkude avalikku solvamist, kes abistavad miilitsaorganeid.

Võimuesindaja solvamist saab kvalifitseerida VNFSV KrK § 76 alusel ainult neil juhtudel, kui võimuesindajat solvati tema ametikohuste täitmisel, sest ainult sel eeldusel sisaldab võimuesindaja solvamine võimuorganite autoriteedi ja väärrikuse õõnestamise ning võimuorganite korrapärase tegevuse häirimise ohtu. Näiteks külastajaid vastuvõtva prokuröri solvamine tingimata õõnestab kodanike silmis prokuratuuriorganite autoriteeti ja väärrikust ja võib häirida nende organite rahulikku ja korrapärast tegevust. Teisiti on asi siis, kui prokuröri solvatakse näiteks sel ajal, kui ta viib oma korteris, koduses ümbruses. Antud juhul teostatud solvamine ei või avaldada mõju prokuröri ametikohuste täitmisele, sest ta viibib koduses ümbruses ning mitte oma ametikohuste täitmisel.

Võimuesindaja solvamine, kes ei ole ametikohuste täitmisel, on muidugi kuritegu, kuid säärane kuritegu, mida tuleb jälitada mitte VNFSV KrK § 76, vaid VNFSV KrK § 159 alusel kui eraisiku solvamist.

Võimuesindaja solvamine võib mõjuda tema ametikohuste rahulikule ja korrapärasele täitmisele ainult siis, kui võimuesindajat solvatakse vahenditult ja isiklikult sel momendil, kui ta teostab oma ametialaseid kohuseid. Seepärast ei saa võimuesindaja tagaselja solvamist, kuigi too on solvamise momendil oma ametikohuste täitmisel, kvalifitseerida VNFSV KrK § 76 põhjal. Kooskõlas sel-

lega ei leidnud VNFSV Ülemkohus (1937. a.) VNFSV KrK § 76 ettenähtud kuriteo koosseisu kod. H. teos, mis avaldus solvavate väljenduste lausumises koh-tuniku aadressil, kes sel momendil viibis nõupidamis-toas, ja pani ette kvalifitseerida seda solvamist VNFSV KrK § 159 alusel.

VNFSV KrK § 76 ettenähtud solvamise all tuleb mõista võimuesindaja suhtes alandavat ja haavavat käitumist, mis kahjustab tema autoriteeti ja väarikust. Solvamine võib olla suusõnaline, s. t. avalduda võimu-esindaja aadressil lausunud solvavate ja ebatsensuur-sete väljenduste kujul. Võimuesindajat võib solvata ka teda alandavate te g u d e g a, näiteks näkku sülgamisega, mütsi peast mahalöömisega, löögiga põsele jne. Solvavad väljendused ja teod võivad puudutada niihästi võimuesindajat ennast (näiteks solvav nimetus võimuesindaja aadressil) kui ka tema ametialast tegevust (näiteks solvav hinnang võimuesindaja töö kohta).

Kuna võimuesindaja solvamisel esineb kõige ohtlikumana võimuorganite autoriteedi ja väarikuse õõnestamine kodanike silmis, siis on VNFSV KrK § 76 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides ette nähtud mitte lihtsalt võimuesindaja solvamine, vaid võimuesindaja avalik solvamine. Võimuesindaja solvamine võib ainult sel juhtumil kodanikkude silmis õõnestada võimuorganite autori-teeti ja väarikust, kui see solvamine toimub avalikult, s. o. mitme isiku juuresolekul. Võimuesindaja solvamine mitteavalikult, ainult nelja silma all, ei saa õõnestada kodanikkude silmis võimuorganite autori-teeti ja väarikust ja seepärast tuleb seda kvalifitseerida eraisiku solvamisena.

Tuleb siiski silmas pidada, et avaliku solvamise

olemasoluks ei ole tähtis, kas solvamise juures viibib peale solvaja ja solvatu veel üks isik või mitu isikut. Veel enam, avaliku solvamise olemasoluks ei ole kolmandate isikute juuresolek igakord nõutavgi. Solvamine on avalik ka siis, kui see toimub nelja silma all, kuid on kuuldav või nähtav kolmandaile isikutele.

Avalikuks solvamiseks tuleb pidada ka solvamisi trükitootes, sest säärane solvamine saab teatavaks kodanikkude laiale ringile.

Kirjalikult väljendatud solvamist, s. o. võimuesindaja solvamist erakirjas või ametlikus avalduses, võib käsitada avaliku solvamisena ainult siis, kui saadetud kiri või avaldus käib enne võimuesindaja kätte jõudmist kolmandate isikute käest läbi ja saab neile teatavaks.

Kriminaalvastutus võimuesindajate solvamise eest võib järgneda ainult siis, kui solvaja oli teadlik, et ta oma sõnadega või tegudega alandab võimuesindajat, samuti teadlik, et solvamine saab osaks võimuesindajale tema ametikohuste täitmise ajal ja avalikult. Neil juhtudel, kui solvaja ei olnud teadlik, et ta solvab võimuesindajat, vaid pidas viimast eksikombel eraisikuks, järgneb kriminaalvastutus mitte võimuesindaja, vaid eraisiku solvamise eest, s. t. VNFSV KrK § 159 põhjal.

Tuleb silmas pidada, et võimuesindaja solvamisel ametiisiku poolt, kellele solvatu allub ametikoha järgi (näiteks miilitsaosakonna ülem solvab talle teenistuslikult alluvat militsionääri), tuleb solvamist käsitada ametialase kuriteona — võimuliialdusena.

Võimuesindaja solvamist karistatakse VNFSV KrK järgi vabaduskaotuse¹ või paranduslike töödega kuni kuue kuuni või rahatrahviga kuni 500 rbl.

7. Võimu omastamine.

Võimuorganite korrapärase ja normaalse tegevuse vastu suunatud kuritegudest on võimu solvamisest ohtlikum ametiisiku ametinimetuse või võimu omavoliline omastamine, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 77 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides.

See kuritegu on seoses võimuorganite korrapärase tegevuse rikkumisega: isik, kes ei ole võimu esindaja, vaid ainult omavoliliselt on omastanud võimuesindaja ametinimetuse, paneb toime tegusid, mis kuuluvad võimuorganite ametikohuste hulka. Näiteks isik, kes on omavoliliselt omastanud uurija ametinimetuse, paneb kodanikkude juures toime läbiotsimisi.

Lisaks võib võimuesindaja ametinimetuse omavolilise omastamisega kaasneda ka võimuorganite diskrediteerimine, sest ametinimetuse omastanu võib panna toime tegusid, mis võivad õõnestada võimuorganite autoriteeti ja väärikust kodanikkude silmis. Näiteks võib isik, kes esineb rahvakohtunikuna, purjutada ja inetult käituda.

VNFSV KrK § 77, samuti ka teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides käsitletakse ametiisiku ametinimetuse või võimu omastamist. Seepärast leiab vaadeldav

---

¹ Vt. lk. 17, nota 1.

kuritegu aset ka siis, kui keegi isik esineb võimuesindajana (näiteks kohtunikuna, militsionäärina, nõukogu esimehena jne.), samuti ka siis, kui isik esineb mõne muu ametiisikuna (näiteks asutise juhatajana, majapidamise juhina, pearaamatupidajana jms.). Ja see on täiesti arusaadav, sest isik, kes esineb ametiisikuna, võib oma tegudega õõnestada tolle riikliku asutise lugupidamist ja autoriteeti, kelle töötajana ta end esitab.

Riigiaparaadi vastu sihitud teoks on ka mingi ühiskondliku organisatsiooni esindaja ametinimetuse omavoliline omastamine, mis on seoses ohtlike tegude toimepanemisega või ühiskondliku organisatsiooni diskrediteerimisega. Seepärast tuleb näiteks raikomi sekretäri ametinimetuse omastamist ning seejuures raikomi sekretäri ametinimetust diskrediteerida või vate tegude toimepanemist kvalifitseerida ka VNFSV KrK § 77 ettenähtud kuriteona.

Kohtutegeluses tõuseb sageli küsimus nende isikute kriminaalvastutusele võtmisest VNFSV KrK § 77 põhjal, kes esitavad end mingi spetsialistina, näiteks erapraktiseerija arstina, artistina jms., ja kes sellistena esinedes panevad toime mingeid tegusid — tegelevad arstipraksisega, esinevad klubide näitelavadel jne. Sääraseid juhtumeid ei saa muidugi käsitada ametiisiku nimetuse või võimu omastamisena. Siin ei ole tegu ei võimuesindaja ametinimetuse omastamisega ega ka ametiisiku ametinimetuse omastamisega, sest niihästi eraviisil praktiseeriv arst kui ka artist ei ole ametiisikud. Mingi spetsialisti ametinimetuse omastamisel on tegemist kelmusega (VNFSV KrK § 169), kui valespetsialisti teod olid sihitud ainelise kasu saamisele pettuse teel

(näiteks insenerina esineja saab ebaseaduslikult kõrget palka, või jälle artistina esineja saab tõelistele artistidele määratud töötasu jne.). Kui isik esineb arstina ja selle alusel tegeleb arstipraktikaga, järgneb kriminaalvastutus VNFSV KrK § 180 ettenähtud kuriteo, s. o. haigete mitteseadusliku ravimise eest. Seejuures tuleb silmas pidada, et neil juhtudel, kus spetsialisti nimetuse omastanu esineb ühtlasi ametiisikuna ja paneb sellena toime ühiskondlikult ohtlikke tegusid, peab järgnema kriminaalvastutus VNFSV KrK § 77 põhjal.

Lõpuks tuleb märkida, et kõikide liiduvabariikide kriminaalkoodeksid käsitlevad eri koosseisuna töörahva nõukogude saadiku nimetuse ja ordenikandja nimetuse omastamist, mis avaldub saadiku märgi või NSVL ja liiduvabariikide ordeni seadusvastases kandmises (VNFSV KrK § 183).

Selleks, et oleks antud vaadeldav kuritegu, ei piisa võimuesindaja või ametiisiku ametinimetuse omavolilise omastamise faktist. Kuritegu arvatakse toimunuks ainult siis, kui võimu omavolilise omastamisega kaasneb kas nõukogude võimu diskrediteerimine või aga mingisuguste ühiskonnaohtlike tegude toimepanemine. Ja see on ka täiesti arusaadav, sest võimu omavolilise omastamise fakt üksi ei saa rikkuda võimuorganite korrapärasest tegevusest või õõnestada võimuorganite autoriteeti ja väärrikust. Näiteks võib keegi rahvakohtu sekretär esineda oma tuttavate ringis rahvakohtunikuna, kusjuures ta aga ei pane toime rahvakohtuniku kohustesse kuuluvaid tegusid ning ei alanda oma käitumisega rahvakohtuniku ametinimetust ja väärrikust. Toodud

juhtum ei ole kvalifitseeritav KrK § 77 ettenähtud kuriteona, sest siin rahvakohtu sekretäri tegevus ei riku rahvakohtu korrapärasest tegevusest ega alanda rahvakohtu väarikust ja autoriteeti. Selline esine mine kohtunikuna kutsub muidugi esile moraalse ja ühiskondliku hukkamõistu, sest igasugu isehakka mine ja kelkimine väärivad meil üldist laimust, kuid kriminaalselt karistatavat tegu siin ei ole.

Teisiti on lugu siis, kui rahvakohtu sekretär, kes esineb rahvakohtunikuna, avalikult ja kõikide nähes purjutab, vannub jne. Siin peab tingimata järgnema ametinimetuse omastaja kriminaalvastutus VNFSV KrK § 77 alusel, sest ametinimetuse omastanu, esine des kodanikkude ees võimuesindajana, õõnestab ja alandab võimuorganite autoriteeti ja väarikust.

Mitte iga isehakkaja poolt võimuesindaja osas toimepandud tegu pole kuritegu, vaid ainult isehak kaja poolt toimepandud ühiskonnaohtlike tegusid tuleb käsitada kuritegudena. Näiteks võib varga avas tamisel, kui avastamispaigal võimuesindaja puudub, keegi kodanik rahva hulgast esineda varga kinnipida mise sihiga kriminaaljälitus-agendina ja sellisena viia varga miilitsaosakonda. Toodud näites ei esine kuri tegu, sest selle kodaniku tegu, kuigi ta omavoliliselt omastas kriminaaljälitus-agendi ametinimetuse, ei ole ühiskonnaohtlik.

Võimuesindaja või ametiisiku ametinimetuse omastamisega võib kaasneda ka teiste kriminaalselt karistatavate tegude toimepanemine. Näiteks võib isehakanu, kes on omastanud uurija ametinimetuse ja kes selle alusel paneb toime läbiotsimise, riisuda osa läbiotsitavast varast. Sel juhul esineb kriminaalvas tustus kuritegude kogumi alusel: võimuesindaja

ametinimetuse omastamise (VNFSV KrK § 77) ja võõra vara varguse eest (VNFSV KrK § 162).

Neil juhtudel, kus võimu omastab ametiisik, kes kasutab selleks oma ametialast seisundit, vastutab süüdlane mitte võimu omastamise (VNFSV KrK § 77), vaid ametialase kuriteo, võimuliialduse eest (VNFSV KrK § 110). Näiteks miilitsaosakonna korrapidaja, kasutades oma ametialast seisundit, esineb miilitsaosakonna ülemana ning paneb toime rea tegusid, mis kuuluvad ainult miilitsaosakonna ülema kohuste hulka.

Kriminaalvastutus võimu omastamise eest võib järgneda ainult siis, kui isik on teadlik, et ta omavoliliselt omastab võimuesindaja või ametiisiku ametinimetuse ja et ta paneb sel alusel toime tegusid, mis võivad diskrediteerida nõukogude riigiaparaati või rikkuda selle korrapärast ja normaalset tegevust. Neil juhtudel, kus võimuesindaja või ametiisiku ametinimetuse omastanud isik ei olnud teadlik, et tema poolt toimepandud teod diskrediteerivad võimu või tekitavad muud kahju riigiaparaadile, ei ole antud vaadeldavat kuritegu.

Ametiisiku ametinimetuse või võimu omastamist karistatakse VNFSV KrK põhjal vabaduskaotusega kuni kahe aastani.

8. Omavoli.

Omavoli (VNFSV KrK § 90) kui üks kuritegusid võimuorganite vastu puutub lähedalt kokku võimu omastamisega.

Omavolile on oluline see, et üksikud isikud panevad toime sääraseid tegusid, mida seaduse järgi võivad toime panna ainult võimuesindajad. Näiteks kodanik, kellel on käes kohtuotsus temale toa andmise kohta, võtab omavoliliselt, kohtutäiturist mööda minnes, tarvitusele abinõud tuppa asumiseks — avab luku, tassib välja toas olevad asjad, s. t. paneb toime tegusid, mida seaduse järgi võib toime panna ainult kohtutäitur. Omavolile on eriti iseloomustav nõukogude seaduste ignoreerimine, soov mitte arvestada nõukogude võimu poolt seatud õiguskorda. Omavoliliselt toimiv isik rikub vahenditult Stalini Konstitutsiooni § 130, mis nõuab igalt NSVL kodanikult seaduse täitmist ja sotsialistliku ühiselu reeglite austamist.

Omavoli ohtlikkus seisneb selles, et ta rikub võimuorganite korrapärast ja normaalset tegevust, sest omavoliliste tegude toimepanija püüab seadusega määratud võimuesindajaid ise asendada.

Nagu selgel sõnal on öeldud VNFSV KrK § 90, tuleb pidada omavoliks, kui seatud võimust mööda minnes oma tõelist või oletatavat õigust omavoliliselt teostatakse.

Seega on omavoliks kõigepealt vajalik, et esineks kellegi kodaniku poolt tema arvates temale kuuluva õiguse teostamine. Seejuures esineb kriminaalvastutus vaadeldava kuriteo eest nii siis, kui teostati tõelist õigust, kui ka neil juhtudel, kui teostati ainult oletatavat õigust. Kohtuotsuse järgi toa saanud kodanik toimib omavoliliselt, kui ta ilma võimuorganite abi kasutamata asub selles toas elavaid isikuid välja tõstma. Kuigi antud korral kodanik

teostab tõeliselt talle kuuluvat õigust toale, siiski esi-
neb siin omavoli, kuivõrd kodanik toimib omavolili-
selt, võimuorganitest mööda minnes.

Täpselt samuti oleks omavoli antud ka siis, kui
kodanik, kel tegelikult ei ole mingit õigust vabane-
nud toale, ekslikult oletades, et tal on õigus toale,
omavoliliselt sinna sisse asub. Antud juhul teosta-
takse mitte tõelist, vaid ainult oletatavat õigust. Oma-
voli olemasoluks ei ole tähtis, missugust õigust teos-
tati, kas tõelist või ainult oletatavat.

Kohtutegeluses tõuseb sageli küsimus, mida
mõista oma õiguse omavolilise teostamise all.

VNFSV KrK kõneleb oma õiguse teostamisest
omavoliliselt, s. t. seatud võimust mööda minnes.
Ukraina KrK märgib veel täpsemalt: omavoli on
õiguse teostamine, mööda minnes sea-
dusega või vastavate eeskirjadega
seatud korrast. See tähendab, et oma õiguse
omavoliline teostamine seisneb nimelt õiguse teosta-
mises väljaspool seadusega või vastavate reeglitega
sätitud korda. Seal, kus õiguse teostamine toimub ilma
seadusliku korra rikkumiseta, ei ole ka omavoli.

Kodanikkudele kuuluvate õiguste teostamise kord
reguleeritakse vastavate seaduste ja reeglitega (näi-
teks Tsiviilkoodeksiga, Töö seaduste koodeksiga,
Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodek-
siga jne.). Õiguse teostamine, eriti siis, kui see rii-
vab teiste isikute huvisid, nõuab seejuures sageli
võimuorganite (kohtuorganite, miilitsaorganite, teiste
administratiivorganite jne.) vahelesegamist. Nii näit.
on kodanikul seaduse järgi õigus vabanenud elamispin-
nale, kuid teostada võib ta seda õigust ainult vastavate
organite (majavalitsuse, kohaliku nõukogu elamu osa-

konna, kohtu jne.) poole pöördudes ja ainult nende organite kaudu. Või näit. andis keegi kodanik temale kuuluva asja ajutiseks hoiule teise kodaniku kätte. Kodanikul, kes asja hoiule andis, on seaduslik õigus oma asja tagasi saada. Kui aga asja hoidja seda vabatahtlikult omanikule tagasi ei anna, siis võib viimane teostada oma õigusi asja tagasisaamisele ainult kohtuorganite poole pöördudes.

Neil juhtudel, kus kodanik teostab oma õigust, pöördumata vastavate organite poole, kuigi seadus seda nõuab, sooritab ta kuriteo — omavoli. Esimeses ülaltoodud näites kodanik, pöördumata elamute osakonna või kohtu poole, asub omavoliliselt vabanenud elamispinnale, teises — kodanik, pöördumata kohtu poole, võtab omavoliliselt asja ära isikult, kelle käes see on hoiul. Mõlemal juhul on antud kuritegu, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 90.

Nii VNFSV KrK § 90 kui ka teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavais paragraafides on ette nähtud teise isiku poolt vaieldava õiguse omavoliline teostamine. Sijn arvestatakse teise isiku huvide rikkumise võimalust. Kriminaalkoodeksite viide teise isiku huvide rikkumisele omavoli korral on vaadeldava kuriteo mõistmiseks väga olulise tähtsusega. Seal, kus õiguse omavolilise teostamise juures ei rikuta teise isiku või asutise huvisid, ei ole ka kuriteo koosseisu. Näiteks korteri eest vastutav üürnik, soovides hoida korterielanike asju rikkumise eest, nihutab nende nõusolekuta need asjad teise paika, kus nad on kindlustatud rikkumise vastu. Antud juhul ei ole omavoli koosseisu, sest vastutava üürniku teod, kuigi need on pandud toime omavoliliselt, ei rikkunud korteri-

elanike huvisid, vaid otse vastupidi — olid suunatud korterielanike huvide kaitsele.

Oma, seejuures teise isiku poolt vaieldava õiguse omavolilise ning teise isiku õigusi rikkuva teostamisega võib kaasneda vägivald tarvitamine isiku kallal. Näiteks kodanik, vabastades omavoliliselt toa, tõukab välja selle toa elanikud, lüües ja pekstes neid. Säärastel juhtudel on antud kaks kuritegu: omavoli ja kuritegu isiku vastu — löömine ja peksmine (VNFSV KrK § 146).

Omavoliga võib kaasneda ka võõra vara hävitamine ja rikkumine. Neil juhtudel peab järgnema kriminaalvastutus nii omavoli kui ka võõra vara hävitamise või rikkumise eest (VNFSV KrK § 175).

Kriminaalvastutus vaadeldud kuriteo eest võib järgneda ainult sel tingimusel, et oma õigust omavoliliselt teostanud isik oli teadlik sellest, et ta teostab oma õigust, mööda minnes seadusega kehtestatud korrast. Juhtumitel, kus oma õiguse omavoliline teostamine pannakse toime ametiisiku poolt, kasutades selleks ametialast seisundit, on antud ametialane kuritegu — võimuliialdus.

Näiteks võib majavalitseja ilma kohtu poole pöördumata tõsta omavoliliselt korterist välja üürnike üüri mittemaksmise pärast.

Omavoli karistatakse VNFSV KrK põhjal paranduslike töödega kuni kuue kuuni või rahatrahviga kuni 500 rbl.

Tuleb siiski silmas pidada, et praktikas esineb väga tähtsusetuid omavoli juhtumeid, mis seejuures ei põhjusta kodanike õiguste tõsist rikkumist. Need

juhtumid esinevad kõige sagedamini seoses elamute tingimustega. Näiteks võib keegi kodanik nihutada eeskojas oma naabri asjad teise kohta. Sääraste tegude ilmse tähtsusetuse ja igasugu kahjulike tagajärgede puudumise tõttu ei saa neid tegusid käsitada kriminaalselt karistatavate tegudena. Sääraste „omavoliiste“ tegude suhtes alatud kriminaalasjad aga tuleb lõpetada.

III peatükk.

KOHTU JA PROKURATUURI ÜLESANDED VÕITLUSES KURITEGUDEGA VÕIMUORGA- NITE VASTU.

Kohtu- ja prokuratuuriorganid, vastavalt seltsimees Stalini juhtmõttele, et „...seaduste stabiilsus on meil praegu vajalikum kui kunagi varem“, peavad täpselt, kindlalt ja kõrvalekaldumatult rakendama kriminaalseadusi kõikide nende isikute suhtes, kes ühel või teisel kujul ohustavad või kahjustavad nõukogude võimuorganite korrapärasest ja normaalset tegevust.

Uue kohtukorralduse seaduse kohaselt on NSVL-s õigusemõistmise teostamise aluseks „üh tne ja kõigile kohtuile kohuslik NSVL kriminaal-, tsiviil- ja protsessuaalseadusandlus“. See tähendab ka seda, et kõiki kuritegusid, nende hulgas ka kuritegusid võimuorganite vastu, tuleb täpselt kvalifitseerida NSVL-s kehtivate kriminaalseaduste ja eriti VNFSV-s kehtiva Kriminaalkoodeksi alusel.

Kahjuks ei ole mõned rahvakohtud veel küllalt hästi omandanud kriminaalseaduste korrapärase ja täpse järgimise tähendust. Rahvakohtute kohtutegeluses esineb veel juhtumeid, kus üht või teist kuritegu võimuorganite vastu kvalifitseeritakse valesti, kehtivaid kriminaalseadusandluse nõudeid ilmsesti rikkudes. Näiteks võimuesindaja solvamisi kvalifitseerib rahvakohus väga sageli mitte VNFSV KrK § 76 alusel, nagu seda teha tuleks, vaid VNFSV KrK § 74 alusel, s. t. kui huligaansust. Kuid võimuesindaja solvamine ja huligaansus on sootu erinevad kuriteod, kuigi nad on ette nähtud ühes ja samas „muude valitsemiskorra-vastaste kuritegude“ peatükis. Mitte vähem harvad pole ka juhtumid, kus võimule vastuhakkamist (VNFSV KrK § 73) kvalifitseeritakse jällegi VNFSV KrK § 74 alusel kui huligaansust. Nõnda mõistis end. Aasovi-Musta mere krai Mostovski rajooni rahvakohus 1937. a. VNFSV KrK § 74 2. lõike alusel kolm aastat vabaduskaotust kodanik S-le selle eest, et viimane, ilmutades miilitsaosakonda kätte saama temalt eelmisel päeval äravõetud dokumente, solvas avalikult miilitsaosakonna korrapidajat tema ametikohuste täitmise ajal. Seejuures kodanik S. mingisuguseid ühiskondlikult ohtlikke ega ka huligaanseid tegusid toime ei pannud. Siin on antud võimu solvamise tüüpiline koosseis, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 76. Rahvakohus aga, arvestamata KrK nõudeid, kvalifitseeris S. poolt toimepandud tegu VNFSV KrK § 74 alusel huligaansusena.

Rahvakohtute kohtutegeluses esineb sageli juhtumeid, kus võetakse vastutusele kuritegusid võimuorganite vastu käsitlevate KrK paragraafide alusel sääraste ühiskonnaohtlike tegude eest, mis ei olegi

kuriteod võimuorganite vastu ja mida tuleb kvalifitseerida VNFSV KrK eriosa teistes peatükkides antud paragraafide alusel (näiteks isikuvastaste kuritegude peatüki, varavastaste kuritegude peatüki jne. järgi). Nii mõistis Voroneži oblasti Vodopjanovi rajooni rahvakohus kodanik T -le VNFSV KrK § 73 1. lõike alusel 2¹/₂ aastat vabaduskaotust selle eest, et T., olles ebakaines olekus, hakkas vastu kolhoosi juhatuse esimehele ja kolhoosi brigadiirile, kes püüdsid võtta T. käest takku, mille T. omavoliliselt karjast ära viis, sihiga viia takk kolhoosi õue. T., hakates vastu kolhoosi esimehele ja brigadiirile, andis neile seejuures mõned hoobid. Antud juhtumil rahvakohus kvalifitseeris täiesti valesti T. tegu VNFSV § 73 alusel, sest niihästi kolhoosi juhatuse esimees kui ka kolhoosi brigadiir ei ole võimuesindajad, seepärast ei saa ka neile osutatud vastupanu kvalifitseerida VNFSV KrK § 73 alusel, võimule vastuhakkamisena. VNFSV KrK § 73, nagu ülal juba tähendatud, näeb ette ainult vastuhakkamise juhtumeid võimuesindajatele, aga mitte igale ametiisikule. Kuivõrd vastuhakkamisega, mida osutati kolhoosi juhatuse esimehele, ülaltoodud näites kaasnes löömine ja peksmine, on ta kvalifitseeritav VNFSV KrK § 146 1. lõike alusel, kui peksmine ja löömine.

Kuritegude ebaõige kvalifitseerimine viib paratamatult moonutustele karistuse kohaldamise alal.

Kvalifitseerides kuritegusid ebaseaduslikult kõige ohtlikumaid kuritegusid käsitlevate paragraafide alusel, kohtud neil juhtudel täiesti põhjendamatult raskendavad karistusi. Ja vastuoksa, ebaseaduslikult raskendades vähemohtlikke kuritegusid käsitlevaid KrK

paragraafe, kohtud täiesti põhjendamatu kergendav karistusi. Selles on kerge veenduda, kui vaadata, missugused täiesti erinevad karistuse liigid on kriminaalkoodeksites ette nähtud erinevate kuritegude eest, eriti üksikute kuritegude eest võimuorganite vastu. Nii näiteks VNFSV KrK § 73 1. lõige, mis käsitleb seoses vägivallega esinevat võimule vastuhakkamist, näeb ette karistusena vabaduskaotuse ühest kuni kümne aastani. VNFSV KrK § 75 aga, mis käsitleb võimule mittealistumist, näeb ette karistusena ainult kas paranduslikke töid kuni kolme kuuni või rahatrahvi kuni 300 rbl. Või näiteks huligaansust käsitlev VNFSV KrK § 74 näeb teises lõikes ette karistusena vabaduskaotuse kuni viie aastani, samal ajal kui VNFSV KrK § 76, võimu esindaja solvamisest, näeb ette karistusena ainult kas paranduslikke töid kuni 6 kuuni või rahatrahvi kuni 500 rbl.

Kuid kuritegude ja eriti võimuorganite vastu suunatud kuritegude ebaõige kvalifitseerimine kajastub väga negatiivselt mitte ainult karistuse kohaldamises, vaid rikub vahenditult ka isiku huviseid. Süüalusele ei ole kaugeltki ükskõik, ka ühe ja sama karistuse juures mitte, kas ta on mõistetud süüdi näiteks kuritegeliku huligaansuse, võimule mittealistumise või võimu solvamise eest.

Seepärast ongi kohtu- ja prokuratuuriorganite üheks tähtsamaks ülesandeks võitluses kuritegudega võimuorganite vastu kriminaalkoodeksi nõuete täpne ja kõrvalekaldumatu täitmine, nende kuritegude õige ja seaduslik kvalifikatsioon, mis on sotsialistliku õigusemõistmise teostamise tähtsamaid tingimusi.

Kõrvuti õige ja täpse kvalifitseerimisega on võitluses võimuorganite vastu sihitud kuritegudega väga suur tähtsus ka nende kuritegude eest õigete karistuste määramisel.

Kehtiv VNFSV Kriminaalkodeks, samuti ka teiste liiduvabariikide kriminaalkodeksid jätavad kohtutele avarad võimalused karistuse valikul võimuorganite vastu sihitud kuritegude eest.

See annab kohtule võimaluse karistuste individualiseerimiseks nende määramisel. Sms Võšinski ütles: „Kohtult tuleb nõuda karistuse valju individualiseerimist, pidades meeles, et erinevusel vangistuse aastates on väga suur tähtsus igale töötajale inimesele, igale süüdimõistetule, ja mitte ainult süüdimõistetule, vaid ka proletaarsele riigile, kes mõistab hinnata inimesi kui kõige väärtuslikumat kapitali.

Praegusel ajal me peame rohkem kui kunagi varem nõudma, et meie poolt määratavad karistused vastaksid iga inimese individuaalsele kahjulikkusele, individuaalselt avaldunud kuriteole. Kõhklemised selles küsimuses tuleb otsustavalt tagasi tõrjuda“ (Võšinski, Sms Stalini kõne 4. mail ja nõukogude kohtu ülesanded, „Sov. zak.“ 1935. a., lk. 54).

Kahjuks ilmneb rahvakohtute kohtutegeluses teistsugune nähtus. Väga sageli rahvakohtud karistuse määramisel mingi kuriteo eest võimuorganite vastu (näiteks võimule vastuhakkamise eest, omavoli eest jne.) lähenevad asjale puht-mehaaniliselt ja määravad vastavas paragraafis ettenähtud karistustest kõige kõrgema. Seejuures ei arvesta rahvakohtud mõnikord üldse, kas toimepandud kuriteo tagajärjena tekitati kahju võimuorganite korrapärasele tegevusele või

missugustel asjaoludel ja missugustel motiividel sooritati kuritegu võimuorganite vastu, ega ka lõpuks kaebeluse isiksust (vanus, tema ametialane seisund, tema ühiskondlik tegevus jne.).

Säärast rahvakohtute liginemist karistuse määramisele ei saa mingil tingimusel õigeks tunnistada. See on otseses vastuolus nõukogude kriminaalseaduse nõuetega, mille kohaselt (VNFSV KrK § 45) kohus peab karistuse määramisel võtma aluseks:

- a) kriminaalkodeksi üldosa eeskirjad,
- b) eriosa selles paragraafis tähendatud piirid, milles on ette nähtud antud kuritegu, ja
- c) kohtu enese sotsialistliku õigustunde, lähtudes seejuures toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkusest, asjas olevaist asjaoludest ja kuriteo toimepanija isikust.

Süüdistatavale karistuse valimisel kuriteo eest võimuorganite vastu peavad rahvakohtunikud lähtuma VNFSV KrK § 45 nõudeist. See tähendab, et rahvakohtunikud on kohustatud karistuse määramisel arvestama järgmisi põhilisi tingimusi:

- a) kas esines lõpetatud kuritegu võimuorganite vastu või esines ettevalmistus kuriteole või kuriteo katse (VNFSV KrK § 19);
- b) kas võimuorganite vastu toimepandud kuritegu tekitas mingisugust kahju võimuorganite korrapärasele tegevusele või ei tekitanud;
- c) kas mingis võimuorganite-vastases kuriteos süüalune oli kuriteo täideviija või organiseeriija või ainult kihutaja säärasele kuriteole või selle varjaja (VNFSV KrK § 17 ja 18);

d) kas kuritegu võimuorganite vastu on toime pandud tahtlikult või ettevaatamatult (VNFSV KrK § 10);

e) missugused olid võimuorganite vastu toime pandud kuriteo motiivid (näit. madalad motiivid, kättemaksu, omakasu jne. motiivid);

f) kes on süüalune kuriteos võimuorganite vastu (kas töötaja, kes sooritas selle kuriteo juhuslikult, või aga deklasseerunud subjekt, kes analoogiliste kuritegude eest korduvalt on karistatud, jne.).

Ainult kõiki ülal-loeteldud asjaolusid arvestades võib kohus õieti määrata karistust isikule, kes on pannud toime kuriteo võimuorganite vastu.

On vajalik märkida, et real juhtumitel kohtud peavad lõpetama kriminaalasjad süüdistustes kuriteo toimepanemises võimuorganite vastu. Seal, kus võimuorganite korrapärase tegevuse vastu sihitud tegu oli ilmselt vähetähtis ega tekitanud mingeid kahjulikke tagajärgi, peavad rahvakohtud lõpetama säärased kriminaalasjad VNFSV KrK § 6 märkuse alusel.

Ainult võimuorganite vastu toime pandud kuritegude õige kvalifitseerimine kohtute poolt, samuti ka õige karistuse määramine nende kuritegude eest võivad tagada edukat võitlust võimuorganite vastu suunatud kuritegudega.

SISUKORD.

	Lk.
I ptk. NSVL kodanikud on kohustatud kaasa aitama nõukogude võimuorganite kindlustamisele ja tugevdamisele	3
II ptk. Nõukogude kriminaalseadusandluses ettenähtud kuriteod võimuorganite vastu	5
1. Võimule mittealistumine	9
2. Vastuhakkamine võimuesindajaile	11
3. Võimuesindajate sundimine	19
4. Ametiisikute ja ühiskondlike töötajate ähvardamine	21
5. Vägivald ametiisikute ja ühiskondlike töötajate kallal	26
6. Võimuesindajate solvamine	30
7. Võimu omastamine	35
8. Omavoli	39
III ptk. Kohtu ja prokuratuuri ülesanded võitluses kuritegudega võimuorganite vastu	44

TRÜ Raamatukogu

A-11726 III

**„RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEGIS“ ILMUVAID TEOSEID:**

Tšeltsov: Kohtu alla andmine.

Koževnikov: Kriminaalasjade alluvus.

Laptev: Kuriteo koosseis ja kriminaalasjade kvalifikatsioon.

Arsenjev: Kohtuistung kriminaalasjades.

Koževnikov: Kohtuotsus kriminaalasjades.

„ Otsuste peale edasikaebamine ja protestimine
kriminaalasjades.

Utevski: Kuriteost osavõtt.

Durmanov: Karistuse aegumine ja kustumine.

Lapšina: Abort.

Abramov: Kohtuotsus tsiviilasjades.

„ Kohtuistung tsiviilasjades.

Reichel: Alimentide asjad.

„ Võitlus spekulatsiooniga.

Kleinman: Kohtu otsuste ja määruste peale edasikaebamine
ja protestimine tsiviilasjus.

Jl. jl.

HIND 1 RBL. 50 KOP.